

מסורת הש"ס

(א) מנחות טו: ע"ש, (ב) [נסך], (ג) כריכות יב: (ד) [נסך דף יח: לשל עש: קכג:], (ה) געל קד: כריכות יח: עי: (ו) [געל עגג:], (ז) [תוספתא פ"ב], (ח) אחי לפלוט אשיעור אורג שמו חכמים. ס"א רש"ל, (ט) ל"ל דריג,

הגהות הב"ה

(א) תוס' ד"ה והטעם וחי חייב בדפריש נמתניתין: (ב) במשנה שמי בתי מירין בנירים: (ג) ג' ב' צין בסוף שיעור שתי חוטין: (ד) שם ג' בתי מירין האורג לכל ואת ר' נחמן: (ה) שם אחר (ו) רמ"י בבב נירא: (ז) רש"י ד"ה ונשפה וחי ב' חוטין של ערב חייב: (ח) ד"ה וזה מעין וחי נתן להו הכס:

גליון הש"ס

גב' קדושים אנתנו. ע"ע ממרס נמנדר רבס ר"ס מסעי על פסוק נחית בללן עמך: שם א"ל לחזר גיבא. פסחים קח ע"א צ"ב מב ע"ב:

מוסף רש"י

יראה ראתה בטתה. נשכל שדךנ לגנדי. כלומר נלחמי ולקטיטני (במדבר כב 37). הכותב שתי אותיות. וזה מללסה בשבט (ברכות יב:). אין ידיעה לחצי שיעור. אכל חצי שיעור ונדע, לא הוה ידיעה לחלק, דאס חזר ואכל חצי שיעור מלפנין (שם). אחת על האריג. אס מוסקף הא על אחרי שיעור נאחא, דמלעקע עס השאר (קטן קח). והקורע על מנת לתפור. פעמים שהקב עגול ואלו יוכל לתופכו יפה אלא אס קן קורע, אכל קורע שלא לתפור לא הוי נמשק (דע"ל עג).

רבינו הנגאל

ועלתה בידו ב' חייב. והנתיא פטור, ושונינן בדעיי ויונא. פי' כגון צורך לכתוב טי"ת, ומדי דחוטו לא הדביק בו (לצלט) [הצלען] האחרון ונמצא כאילו פו, אי בעי ויונא כדי שיתראו צורת האותיות פטור, שדריין אינה כתובה, ואם לאו חייב, ודוקא שצריך פו בעינן שכתבו. נוטריקון הוא לשון יין, וטופיו המלכים והשרים שלהן יש להן כתב שדריין אותו נוטריקון, ואומר המלך לטופר כתוב כגון חופס והמלך מסדר לפניו כפוי והטופר כותב מפני מלי' שמטפשת כמה ובשיטה אחת כותב מגילה, והוה נוטריקון. יש מי שאוכל חצי זית חלב בשגגה ונודע לו וחדר ונעלם ממנו ואכל חצי זית אחת, רבן גמליאל אומר אין ידיעה לחצי שיעור ובאילו השיעור כולו בשגגה אכלו חייב חטאת,

[וחכמים] פוטרין. הדרן ע"ך הגהות

פיך שלשה עשר:

רבי אליעזר אומר האורג חייב בתחילה וחדר על האריג חייב. בכלל גידול תן סתמא האורג ב' חוטין, ולא שניבן בין בתחילה בין בראש הבגר ובין בסופו ע"ג אריג שהוא אורג מאתמול, וכך הלכה כחכמים. ור'

ועלו צידו שסיס. היינו נמי מתכוין לכמוז ח' וכמז שני זיינין:

הא. דמתן פטור: דעיי זיוני. שעדיין צריכות ראשי הזיינין לזיין כגמנו: שלהן שהזיינין צריכות ג' זיונין ימינן ושמאלן ולמעלה כדאמרין כמנחות (דף כט:):

אנכי. מדלל אמר אני: **אנא נפשי**. אני בעצמי: **אמירה**. שהיא נעימה: **כרמל**. גבי מנחת העומר כתיב גרש כרמל שמציאה כשהיא לחה צעוד שהורע נפוח והכר של קש מלא הימנו: **באתנ"י** **אחס שחרים ואחס צין הערבים**. כיון דהו"ל שהם צינתיס כדי לידע הוה ליה כשמי העלמות: **גב' יס ידיעה לחצי שיעור**. לחלק כדי שלא יעטרף עמו חצי האחר:

הדרן ע"ך הבונה

רבי אליעזר. ה' אחא לפרושי שיעור

אורג שמנו בציבות מלאכות

(לעיל דף עג). דמתן הסס שני חוטין: **בסחילס**. אס זו מחלת אריגתו של בגד: **ואחס על האריג**. אס מוסקף הוא על האריג שיעורו באלח דמלעקע עס השאר: צסי יניין. שמתן ב' חוטין של שמי צנייה שקורין לזי"ש: **בנירין ונקירוס**. מפרש בגמרא: **ננפה ובכברה**. הקך לאו נירין ממש אלא משרשר ומרכיב חוט א' [של ערב] בשמי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השמי כהן כתקנו: **גב' כי אחא ר' יצחק סני**. מתני' הכי ר"א אומר האורג ב' חוטין ואתלה ולא פליג ר"א ארצנן אלא באלח על האריג: **לסאי גוסא**. אלימי ג' ולא ב' משום דשמיס סתרי דמתוך עוביין אינן נדבקים יפה זה בזה וקטיני בשנים מיחייב: **ואמרי ליה לסאי גוסא**. אלימי שנים חייב: **דידיעי**. דבר הנראה הוא אצל קטיני בשנים פטור: **ונשפס ג' חוטין צרוח ג' צסי נירין**. יס

שלוירגין צביז [הבגד] השפס בלוורכ הבגד כולו מין אחר של [שמן] ורוחצ ברוחצ הבגד כשיעור שלשה צסי נירין והאורג צו שני חוטין וי חייב: **למה זה דומה**. כלומר להכי ממיצי באריג קצר כי האז ולא אמרי כמלא רוחב הסית כדמשערין כמתני' בלוורכ באלמכ הבגד: **דומס לוורג צלוול קען**. חגורה קצרה שאינה רחבה יותר משלשה צסי נירין: **על הגס**. אריג הרבה: **על האימרא**. מחלת הבגד שאורגין צו ערב ממין אחר לאימרא: **ונשפס**. לאורך השמי כולו עושין אותו: **סרסי צצתי נירא וחדא צניא**. ב' פעמים מרכיב לחוט של שמי צצת נירא דהיינו שקורין לזי"א: **ואחס צנייה**. ופעם שלשית מרכיבו על חוט הנירא שקורין לזי"א המורכב על הקנה: **מלוצינא**. ציריעת גרדין האורגין כרגל הוא וקורין לימיי"ש והיא במקום הקנה העולה ויורד ציריעת אריגת נשים שקורין פריש"א: **הא סנינא ליה בצינוס מלאכות**. ולמה לי למיהדר וללמתייה הכא האילי ולא לפרושי צה מדיי אחא. בשלמא אורג משום

הבונה פרק שנים עשר שבת

והתניא פטור. אין נראה לר"י לגרוס והתניא דלמאי לא הוה פריך ממתני'^א ומיהו איכא למימר דמתמני' לא קשיא ליה מדקמתי וכמז שני זיינין ולא נקט ב' אותיות אחרות דלא צעי זיוני משמע דמשום זיון פטר ליה אצל מצריימא דקמתי סתמא^ב

ועלו בידו שתיס חייב והתנן פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני: כתב אות אחת נוטריקון רבי יהושע בן בתירה מחייב וחכמים פוטרין: א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא מניין ללשון נוטריקון מן התורה שנא' וְכִי אֲ"ב הַמּוֹרֶן גּוֹיִם נִתְחַד אֲב נִתְחַד לְאוֹמוֹת בַּחוּר נִתְחַד בְּאוֹמוֹת הַמוֹן חִיב נִתְחַד בְּאוֹמוֹת מֶלֶךְ נִתְחַד לְאוֹמוֹת וְחִיק נִתְחַד בְּאוֹמוֹת נֶאֱמַן נִתְחַד לְאוֹמוֹת ר' יוחנן ידידיה אמר ^א אנכי נוטריקון אנא נפשי כתיבת יהבית רבנן אמרי אמירה געימה כתיבה יהיבה איכא דאמרי אנכי למפרע יהיבה כתיבה נאמנין אמריה דבי רבי נתן אמרי ^ב צי יר"ט הדרך לגנדי ^ג יראה ראתה נטתה דבי רבי ישמעאל תנא ^ד כרמ"ל כר מלא רב אחא בר יעקב אמר ^ה והוא קללני קללה נמרצ"ת נוטריקון גואף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה הוא ר"ג בר יצחק אמר ^ו מה נדבר ומה נצטרד"ק נכונים אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו דכים אנחנו ^ז קדושים אנחנו: **מתנ"י** ^ח הכותב ב' אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים ר"ג מחייב ^ט וחכמים פוטרין: **גב' במאי קמיפלגי ר"ג סבר** ^י אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי בייש ידיעה לחצי שיעור:

הדרן ע"ך הבונה

רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחילה ואחת על האריג חייב יוחכ"א בין בתחילה בין בסוף שיעורו ב' חוטין יהעושה שתי בתי נירין בנירין ^א בקירוס בנפה בכברה ובסל חייב ^ב והתופר ב' תפירות והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות: **גב' כי אתא רבי יצחק תני שתיס והאנן תנן ג' לא**

קשיא הא באלימי הא בקטיני ^א אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא אלימי תלתא לא סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא סתרי ואמרי לה להאי גיסא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי ידיעי תניא האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב וחכמים אומרים בין בתחילה בין בסוף שיעורן ^א ב' חוטין ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי נירין הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי נירין והאורג ^א ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב סתמא כר"א תניא איך ^א האורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב ר"א אומר אפילו אחד יובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין חייב הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן שני חוטין על רוחב ג' בתי נירין והאורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב סתמא כרבנן: העושה ב' בתי נירין כו': מאי [בנירין] אמר אביי תרתי בבתי ^א נירא וחדא בנירא: בקירוס: מאי בקירוס אמר רב מצוביתא: והתופר ב' תפירות: הא תנינא באבות מלאכות והתופר ב' תפירות משום דקבעי למיתנא סיפא והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות קתני נמי התופר והקורע הא נמי תנינא באבות מלאכות אלא משום דקבעי למיתני סיפא הקורע בחמתו ועל מתו משום הכי קתני [התופר שתי תפירות]: והקורע ע"מ לתפור שתי תפירות: היכי משכחת לה דעבררה

קה.

והתניא פטור. אין נראה לר"י לגרוס והתניא דלמאי לא הוה פריך ממתני'^א ומיהו איכא למימר דמתמני' לא קשיא ליה מדקמתי וכמז שני זיינין ולא נקט ב' אותיות אחרות דלא צעי זיוני משמע דמשום זיון פטר ליה אצל מצריימא דקמתי סתמא^ב פריך שפיר^ג אצל קשה דאי צריימא היא הא דפריך מינה אמאי נקט נמכוין לכמוז אות אחת ועלו צידו שמיס אפי' נמכוין לאותן שמיס שכתב וכמזן צלא זיון פטור כיון דמוקמי לה דצצעי זיוני דהא צצריימא לא קמתי וכמז שני זיינין דנוכל לומר דלמי לאשמעינן הא כמז שמי אותיות אחרות דלא צעי זיון חייב כדפירשמי ^א צצריימא לכן נראה דמתמני' פריך וגרסינן והתנן:

רבנן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור. נראה דטעם ^א דרשצ"ג משום דכתיב וו הדע כליו חטאתו ייעט חטאת^א הוא דשמה ידיעה אצל ידיעה דלאו חטאת לאו שמה ידיעה: **ורבנן סברי יש ידיעה לחצי ב'**. פירש בקוטנ' הא דנקט אות אחת שחרית ואחת צין הערבים כיון דהוי שהם צינתיס כדי לידע דהוי כשמי העלמות ואין נראה חדא דהוי ליה לפרש שיעור שהות ועוד דאמר לעיל כמז אות אחת בציפורי ואות אחת בטצריא חייב אע"ג דמסתמא יש שהות^א כדי לידע ונראה דמייירי שידע צינתיס ואחת שחרית ואחת ערצית נקט לרצותא דאף על גז דיש עס הידיעה הפסק ושהות גדול צינתיס מחייב ר"ג:

הדרן ע"ך הבונה

האורג. אומר ר"י דה"ג ומכ"א צין נמתלה צין צסוף ול"ג צין באלמכ צין צסוף דל"כ הוה משמע צסוף דבגד ממש והסס אפי' רצנן מודו דמיז צסוף אפילו דאלח כדאמרין סוף פרק הצנוס (לעיל דף קד:)^א אצל אי לא גרסינן באלמכ אמי שפיר דצסוף לא צסוף ממש קאמרי: הכל

קשיא הא באלימי הא בקטיני ^א אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא אלימי תלתא לא סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא סתרי ואמרי לה להאי גיסא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי ידיעי תניא האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב וחכמים אומרים בין בתחילה בין בסוף שיעורן ^א ב' חוטין ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי נירין הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי נירין והאורג ^א ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב סתמא כר"א תניא איך ^א האורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב ר"א אומר אפילו אחד יובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין חייב הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן שני חוטין על רוחב ג' בתי נירין והאורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב סתמא כרבנן: העושה ב' בתי נירין כו': מאי [בנירין] אמר אביי תרתי בבתי ^א נירא וחדא בנירא: בקירוס: מאי בקירוס אמר רב מצוביתא: והתופר ב' תפירות: הא תנינא באבות מלאכות והתופר ב' תפירות משום דקבעי למיתנא סיפא והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות קתני נמי התופר והקורע הא נמי תנינא באבות מלאכות אלא משום דקבעי למיתני סיפא הקורע בחמתו ועל מתו משום הכי קתני [התופר שתי תפירות]: והקורע ע"מ לתפור שתי תפירות: היכי משכחת לה דעבררה

עוד אלא שאם ארג מאצל שפת הבגר האחת שהיא קרואה אל חשאיה שיעור ג' בתי נירין חייב, אע"פ שאינן רחב מלא הסיט שדומה לאורג צילצול קטן, וצילצול זה (כמון) אכנט הוא. אבל אם בתוך הבגר שלא מאצל השפה, ארג ב' חוטין או ג' חוטין או יותר, אם ישנם ברוחב מלא הסיט חייב ואם לאו פטור. אבל האורג ב' חוטין ברוחב כל (שהן) [שהוא] שנינין בגי בתי נירין, על הגס, שהוא מקום מעוקם כמין גמא ויונית, חוט אחד לכאן וחוט אחד לכאן צבוע, שנמצא (כמון) סימן, אז על האימרא שהוא [אלעלם] ואלטראל בלשון ישמעאל, והוא מלשון חטובות אטון מצרים, דמתרגמינן האמרת חטבת, שנמצא זה כמו כותב וחיוב. העושה ב' בתי נירין, פי', מכניס חוטי השתי בנירים שיעלה זה וירד זה, ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב. קירוס, הוא מצוביתא. פי' (מסנות) מסנות, אורגין אותה מן הסיט או מן חוטי צמר ומכירצא בהן, ומסננין בהן.

עין משפט ונר מצוה

לָא א ב מיי פ"ו מהל' שגנות הלכה ח:
א ג מיי פ"ט מהל' שנת
ה י' סמך ללחין סה:
ב ד מיי שם הל' טו:
ג ה מיי פ"ו שם הל' ט:
ד ו שם הלכה י:
ה ז מיי פ"ט שם הל' יח:

תורה אור השלם

1 ואל יקרא עוד את שמך אברהם ויקה שמך אברהם כי את דמיון גוים נתתיה בראשית ב' ז
2 אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יתהלך לך אלהים אחרים על פני שמות כ ב
3 ויאמר אליי מלאך יי על מה הבית את אהרן זה קללני ורגלים הזה אנכי יצאתי ללשון כי ירתי הדרך לנגדי. כמדבר כב לב
4 ואם תקריב מנחת בבדורים ליי אביב קלוי באש גורש כדמל תקריב את מנחת בבדורך.

יקרא ב' די
5 וזהו שמך שמעני בן גרא בן הימני מבדורים והוא קללני קללה נמרצת ביום לבתי מוצנזס והוא ירד לקראתי הדרך ואשבע לו בן לאמר אם אמיחק בןך:
6 מליכס א ב ח
7 ויאמר וזהה מה נאמר לצניז מה נדבר ומה באצקד הקאלדים קוצא את עין צנדיך והנו צבדים לאיני וגם אנתנו גם אשר נקוצא הקבירי בידך. בראשית טז טז

לעזי רש"י

ליצי"ש [ליצי"א]. ניר (כמון עיין במחקן אריגה, שבו השתי עובר).
ליצי"א (ר"ה תרתי)
[פציר"א]. גדר (קצה חוט השתי, הנקשר לכובד העליון של הטל).
ליצי"א (ר"ה ואחת).
ניר. לימזי"ש
[לימזי"ש]. דושה (במחקן הטווייה של הגברים. פריש"א.
דושה (במחקן הטווייה של הנשים).

מוסף תוספות

א. דקתני נמכוין לכתוב חיי"ת וככת שני זיונין פטור. מוס' הלכ"ט. ב. י' צעלו בידו שתי אותיות. מוס' הלכ"ט. היה משמע לן שתי אותיות שלמות בדיוני ובכל צורתם קאמר, ריעינ"ט. ג. ואפי"ה דחינן דמתניתין נמי דבעי לזיוני ולא זיוין ודומיא למתני'. ריעינ"ט. ד. דמיתני עליה קרבן. מוס' הלכ"ט. ה. כתי דליון הילוך מטבייא לצפורי כי ייב מיל היה ביניהם. ריעינ"ט. ו. אריג חוט אחד והשלימו לבגר, חייב. רשני"ט. דרבנן מורו בלהשלים. מוס' הלכ"ט. ז. אלא... חרין מחוט האחרון. מוס' הלכ"ט.

רבינו תננאל (המשך)

הנאותת רחבה כולה פחות מסוים, אם היא צרה אפילו ג', בתי נירין בלבד כמו צילצול קטן, אם ארג בו ב' חוטין שנמצאת אריגתו מן השפה אל השפה, אע"פ שאינן מלא המיט חייב. ולא

עוד אלא שאם ארג מאצל שפת הבגר האחת שהיא קרואה אל חשאיה שיעור ג' בתי נירין חייב, אע"פ שאינן רחב מלא הסיט שדומה לאורג צילצול קטן, וצילצול זה (כמון) אכנט הוא. אבל אם בתוך הבגר שלא מאצל השפה, ארג ב' חוטין או ג' חוטין או יותר, אם ישנם ברוחב מלא הסיט חייב ואם לאו פטור. אבל האורג ב' חוטין ברוחב כל (שהן) [שהוא] שנינין בגי בתי נירין, על הגס, שהוא מקום מעוקם כמין גמא ויונית, חוט אחד לכאן וחוט אחד לכאן צבוע, שנמצא (כמון) סימן, אז על האימרא שהוא [אלעלם] ואלטראל בלשון ישמעאל, והוא מלשון חטובות אטון מצרים, דמתרגמינן האמרת חטבת, שנמצא זה כמו כותב וחיוב. העושה ב' בתי נירין, פי', מכניס חוטי השתי בנירים שיעלה זה וירד זה, ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב. קירוס, הוא מצוביתא. פי' (מסנות) מסנות, אורגין אותה מן הסיט או מן חוטי צמר ומכירצא בהן, ומסננין בהן.